

Brukerveiledning til spørreskjema Mattilsynet kan bruke ved henvendelse fra personer som mener de er blitt syke av maten

Referanser til avsnitt og kapitler viser til Utbruddsveilederen, Veileder i oppklaring av sykdomsutbrudd som skyldes smitte mat, vann eller dyr (nettversjonen av Utbruddshåndboka). Utbruddsveilederen finnes på Folkehelseinstituttets nettsider www.fhi.no

Avsnitt	Side
Hovedpunkter	1
Innledning	1
Forslag til spørreskjema	2
Skjemaet kan brukes til pliktig varsling	3
Hindre at utbrudd oppstår	3

Hovedpunkter

- Mattilsynet blir ikke sjelden kontaktet av personer som mener de kan ha blitt syke av noe de har spist eller drukket.
- Det er laget et forslag til spørreskjemaskjema som hver enkelt etat kan redigere selv, dersom de ønsker det. Spørreskjemaet fylles ut mens samtalen med informanten pågår, for å notere og systematisere informasjonen (se avsnitt 4.7).
- Skjemaet gjør det lettere å huske hvilke opplysninger som bør innhentes, slik at ikke noe blir glemt.
- Skjemaet vil også gjøre det enklere å ivareta varslingsplikten.

Innledning

Mattilsynet blir ikke sjelden kontaktet av personer som mener de kan ha blitt syke av noe de har spist eller drukket. Da kan det være nyttig å ha et spørreskjema som kan fylles ut mens samtalen med informanten pågår, for å notere og systematisere informasjonen. Med et slikt skjema for hånden er det også lettere å huske hvilke opplysninger som bør innhentes, slik at ikke noe blir glemt.

Skjemaet er først og fremst ment å være en huskelapp for intervjueren, slik at ikke viktige opplysninger blir uteglemt. Informanten må få anledning til å snakke fritt, uten unødvendige avbrytelser. Dette utelukker ikke at intervjueren forsøker å styre samtalen.

Primærintervjuet kan ikke erstatte det omfattende, hypotesedannende pilotintervjuet, der formålet er å identifisere felles eksponeringer blant pasienter i et utbrudd som allerede er erkjent (avsnitt 9.2). Primærintervjuet er på sin side beregnet på personer som i utgangspunktet ikke kan knyttes til noe kjent utbrudd.

Alle opplysninger om personer, friske som syke, er strengt fortrolige og er underlagt lovbestemt taushetsplikt. Helsemyndighetene og Mattilsynet har begge et selvstendig ansvar for at opplysninger om personer blir registrert, oppbevart, distribuert og brukt i henhold til gjeldende bestemmelser.

Forslag til spørreskjema

Det er laget et forslag til spørreskjemaskjema som hver enkelt etat kan redigere selv, dersom de ønsker det. Skjemaet finnes i Word-format i den nettbaserte Utbruddsveilederen:

- **Primærintervju - Spørreskjema**

Informasjonen som skal innhentes, kan deles inn slik:

- **HVA:** Hva er informantens problem? (for eksempel beskrivelse av symptomene, om lege er kontaktet, om det er tatt prøver osv.)
- **NÅR:** Når ble informanten syk, og hvor lenge varte sykdommen?
- **HVEM:** Er andre personer blitt syke med samme symptomer? Når ble de syke? Noter navn, alder og kontakinformasjon
- **HVORFOR og HVORDAN:** Hva mener informanten er årsaken til sykdommen? Hva har vedkommende spist og gjort i tiden før sykdommen startet? Hva har andre syke eller friske personer spist?

Skjemaet dreier seg hovedsakelig om næringsmiddelbårne sykdommer, siden smitte fra næringsmidler er langt vanligere enn smitte direkte fra dyr, eller indirekte fra andre dyreprodukter enn mat. Dette skjemaet kan være tilstrekkelig til at mistanken om utbrudd vekkes, og til å komme på sporet av årsaken til utbruddet. Ofte kan intervju med én person være nok til at mistanken rettes mot ett enkelt måltid eller en matvare, særlig hvis vedkommende har kjennskap til hva andre syke og friske personer i utbruddspopulasjonen har spist eller gjort.

Personer som henvender seg til helsevesenet eller Mattilsynet, er ikke alltid selv klar over at de er en del av et utbrudd. Selv om informantene er klar over at flere er syke, vil de ikke nødvendigvis fortelle dette spontant.

Det er derfor viktig å få brakt på det rene hvorvidt informanten kjenner til om flere personer er blitt syke samtidig med samme symptomer, for å avdekke om det i virkeligheten foreligger et utbrudd og for å kartlegge omfanget.

Husk at mange sykdommer som smitter via mat, også kan skyldes andre årsaker som vann, person-til-person-smitte og kontakt med dyr. Hver åpen for at sykdommen kan skyldes slike forhold, og ta det ikke for gitt at matvarer er smittekilden.

Skjemaet kan brukes ved pliktig varsling

Som beskrevet i kapittel 5 skal Mattilsynets lokale avdeling varsle kommuneoverlegen ved slike henvendelser, for eksempel ved å sende en utfylt kopi av skjemaet. Dersom det er mistanke om eller påvist sykdomsutbrudd, kan informasjonen fra primærintervjuet være nyttig når kommuneoverlegen i samarbeid med Mattilsynet skal varsle Folkehelseinstituttet.

Dersom Mattilsynet får mistanke om at informanten har en alvorlig sykdom som omfattes av varslingsplikten for enkelttilfeller (for eksempel botulisme eller HUS), og kommuneoverlegen ikke er tilgjengelig, skal Folkehelseinstituttet varsles direkte, men kommuneoverlegen skal likevel varsles ved første anledning (se avsnitt 5.1):

- **Retningslinjer for samarbeid mellom Mattilsynet og kommunen**
- **Retningslinjer for samarbeidet mellom Mattilsynet og kommunen. Brukerveiledning**

Dersom Mattilsynet har mistanke om at henvendelsen kommer fra en person som kan være pasient i et nasjonalt utbrudd, skal både hovedkontoret i Mattilsynet og Folkehelseinstituttet varsles direkte.

Hindre at utbrudd oppstår

Opplysninger fra enkeltpersoner kan gjøre det nødvendig å iverksette øyeblikkelige tiltak for å hindre at utbrudd oppstår. Dette er særlig aktuelt dersom informanten tilhører en smittefaregruppe:

- Personer som håndterer næringsmidler i sitt yrke, og som kan spre sykdommen videre
- Andre personer som i kraft av sitt yrke eller oppholdssted representerer ekstra stor fare for smittespredning, blant annet ansatte ved sykehus og eldrecentre, samt barn og ansatte i barnehager o.l. (avsnitt 12.1).

Informanter med gastrointestinale symptomer, og som tilhører en av disse smittefaregruppene, bør **oppfordres til å søke lege for å undersøke om de skiller ut en patogen mikrobe**. Slike personer bør ekskluderes fra arbeid eller andre situasjoner der de kan spre smitte, inntil de kan erklæres smittefrie. Det er derfor nødvendig å innhente informasjon om yrke og arbeidssted under primærintervjuet. Råd om kontroll og oppfølging av pasienter med tarminfeksjon, for å forebygge smittespredning, finnes i et eget temakapittel i Smittevernveilederen fra Folkehelseinstituttet:

- **Kontroll og oppfølging av pasienter med tarminfeksjon**

Det er også viktig å danne seg en mening om sykdommen kan skyldes andre eksponeringer (medisiner, alkohol, stress) eller underliggende sykdommer (allergi, intoleranse, kroniske mage-tarm-sykdommer etc.) som kan forklare tilstanden (avsnitt 4.7).